

SAMRÅDSGRUPPEN för kommunala arkivfrågor

2017-07-21

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Samrådsgruppen för kommunala arkivfrågor (Samrådsgruppen) är ett samverkansorgan mellan Riksarkivet och Sveriges Kommuner och Landsting. Samrådsgruppen främjar samverkan mellan stat, kommuner och landsting inom arkivområdet för utveckling av arkivfrågorna. Tonvikten ska ligga på de frågor som är av gemensamt intresse för den offentliga sektorn. Mer information finns på samradsgruppen.se

Samrådsgruppen ser positivt på att regeringen i Kulturarvspropositionen (prop. 2016/17:116) har aviserat en genomgripande översyn av arkivområdet och Riksarkivets roll och uppgifter.

Det finns en uppfattning i dag om att arkiven är en "slutstation" i myndighetens arbetsflöde. Av arkivrätten framgår att arkiven är en del av hela myndighetens förvaltning, oavsett tekniska förutsättningar. Däremot har tillsynes ett traditionellt tänkande, utifrån hur man hanterat pappersflöden, styrt planeringen och utformningen av arbetsrutiner och förvaltningen av arkiv. Resultatet är att myndigheters arkiv, även elektroniska arkiv, betraktas som en avskild, slutlig och från övrig verksamhet fristående process i myndighetens förvaltning. Ett sådant tänkande leder till problem, exempelvis när allmänna handlingar tillkommer i en myndighets verksamhet i format som inte är lämpliga för bevarande, eller att myndigheten inte har rutiner för att säkerställa eller tillföra information såsom metadata. Konsekvensen är att vid "tidpunkten för arkivering" kan inte den allmänna handlingen "arkiveras" utan väsentlig informationsförlust.

Att framställa allmänna handlingar (information) som uppfyller de krav samhället uppställer kräver en förändrad syn på arkiven; ett nytt tänkande där arkiven inte betraktas som "slutstation", utan som ett ramverk kring hela myndighetens verksamhet inom vilket allmänna handlingar tillkommer, förvaltas och så småningom lagras för en bestämd eller obestämd tid. I ett sådant flöde är "arkivering" inte ett särskilt led i processen då i stället hela processen i detta tänkande är en del av "arkiveringen". Det innebär att arkivering är en nödvändig förutsättning för den dagliga elektroniska förvaltningen för att uppnå en enhetlig, säker och förutsebar elektronisk förvaltning.

En översyn av arkivlagen (1990:782) bör enligt Samrådsgruppen problematisera kring att arkivlagen är uppbyggd utifrån ett synsätt att arkiven är slutstation. Vid långsiktig

e-förvaltning måste arkivbildningen finnas med från början. Myndigheterna är i sitt arbete skyldiga att se till att informationssäkerheten säkerställs.

Arkivlagen bör ses över så att begrepp som kan uppfattas som specifika som för ett visst medium undviks, till exempel kan begreppen *arkivbeskrivning* och *arkivförteckning* uppfattas som pappersspecifika (se 6 § arkivlagen). Samma funktioner kan dock upprätthållas med en elektronisk informationsförvaltning.

I dag ska föreskrifter om arkivvården enligt 16 § arkivlagen tas av fullmäktige. Vissa beslut rör dock ren detaljstyrning och frågan är om det är ändamålsenligt att dessa tas av fullmäktige. Arkivutredningen bör därmed se över vilka beslut som bör fattas av fullmäktige på föreskriftsnivå. Det bör även utredas om fullmäktige ska ha möjlighet att delegera beslutanderätten till arkivmyndigheten att meddela föreskrifter i vissa fall.

Enligt Samrådsgruppens mening bör dock resultatet av en innehållsmässig och redaktionell översyn av arkivlagen vara att det som i dag är ändamålsenligt bibehålls.

I dag är det svårt för kommunernas och landstingens arkivmyndigheter att utöva styrning av arkivvården för nämnderna i kommunen eller landstinget. Arkivmyndigheten saknar mandat att besluta om gemensamma regelverk för alla nämnder. Enligt Samrådsgruppen finns det därmed ett behov av att se över och förtydliga arkivmyndigheternas roll och ansvar.

Kommunernas och landstingens arkivmyndigheters tillsynsuppgift bör också ses över. I utredningen bör redovisas hur tillsynen genomförs i dag och hur den kan genomföras i framtiden. Tillsynen har förändrats i dess innebörd då information i dag måste hanteras i ett livscykelperspektiv. Om syftet är att korrigera fel i efterhand är tillsyn i form av inspektioner inte den mest effektiva metoden. Frågan är därmed om tillsyn är det mest ändamålsenliga medlet. Tillsynen omfattar till exempel inte hur kommunerna och landstingen *beslutar* om gallring av sina handlingar, utan endast hur kommuner och landsting *verkställer beslut* om gallring. Denna aspekt bör belysas i en översyn av arkivlagen.

Det har föreslagits att privata aktörers arkiv inom t.ex. skola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst ska omfattas av offentlighetsprincipen (se SOU 2015:82 och 2016:62). I förslagen saknas dock en konsekvensbeskrivning för arkivsektorn när lagstiftning inom arkivväsendet ändras på detta sätt. Utredningen bör se över hur man kan säkerställa att detta perspektiv beaktas vid ny lagstiftning.

I prop. 2016/17:116 (s. 173) anges att det bl.a. har visat sig vara svårt att göra goda prognoser för kostnaden för långtidsbevarandet i samband med arkivleveranser från framför allt avvecklade myndigheter där en årlig kostnad inte kan faktureras. Även för kommuner och landsting kan det bli mycket kostsamt att ta över arkiv från t.ex. privata vårdgivare. Utredningen bör därmed se över om inte kommunen eller landstinget bör ha talerätt i mål om överlämnande av arkiv från privata vårdgivare enligt patientdatalagen (se Kammarrätten i Göteborgs dom den 3 juni 2016 i mål nr 4932-15).

Riksarkivets roll som rådgivande organ och stödfunktion till kommunerna och landstingen behöver tydliggöras. För att Riksarkivets ska kunna ges den vägledande roll som kommuner och landsting är i behov av måste myndigheten ges mer resurser.

De flesta stora kommuner och landsting har en gedigen kompetens inom arkivområdet. Men många mindre kommuner och landsting saknar sådan kompetens. Det finns således en stor efterfrågan hos kommuner och landsting av kommun- och landstingsöverskridande arkivlösningar. Enligt Samrådsgruppens mening bör därmed regelverket i arkivlagen och kommunallagen (1990:900) ses över vad gäller möjliga kommun- och landstingsöverskridande arkivlösningar.

Enligt uppdrag

Andreas Wallgård, sekreterare